Hodg. Sn
17.

Hodgson

~~Hodg.~~

स्वयंभूपुराणम्

Svayambhū purāṇa

17

ROYAL
ASIATIC
SOCIETY

कठिनीलतिकैश्चैव हिन्तालैश्च समन्ततः शिला । तत्र माकिकनालैश्च सर्फेन धान्यवल्लता ॥ ४

वम्यकशाकः वंशगताः

पिनाकः

वृक्षलताः

स्वयं नमस्कृत्य सर्वज्ञं नत्वाकं वधूं ऋगदं कवन्ध्यं स्वयम्भू लहानकमादिदेवं । गर्भकूजां मृत्युजं केदम्मं वन्दे तद्दृष्ट्वा महसमस्त

नयालजङ्गमस्थावरं स्वयम्भू नामप्यद्वतः । हदाः स्त्रिवरूपः जलस्य नाम्नायहृ गहदतः । युगम स्तौय प्रगिति कृतायां वडकूटकः

स्वयंभू गोभूगर्भेहाय अस्थानः कलोमयस्कृयद्वतः ॥ गतकालतय्यैव वर्लमानप्रवर्लतः । श्लितिर्दृष्टाव्वा शोयो नाम्ना साक्षद्गुडकूयान । ना

नाधर्मकुसुमयः साक्षि नानारक्षैर्वलकृतः । नागकण्डालयामयी धक्कूलैः पियं लेस्कथा । कादिदा ये स्वपूर्वकैर्दृष्ट्वा हर्नस्कालहूमालकैः

। कूर्पवमादिदिवृक्षैः शक्तः यक्षिनिकूजितः । नानाहद्यस्तलायतो नानानिर्झर वनादितः । नानामृगकुलैः कीर्णो नानायु

स्थानिवासितः । देवनागमनुष्यैश्च गन्धर्वगरुडैरपि । किन्नरैन्द्र स्वहस्तैश्च दक्षिणः सातनैशुविः । तत्र स्वयम्भू भगवान् ॥ उ

नानावृक्षलताकीर्ण

वासित

भत्र्यग्रमुखं

पर्वगतं

सेवा धर्मार्थ

पूर्णावयवे प्रसीद

दानन्दकानकः । श्लेषकः स्तुतिकस्याशि संप्राप्तमोक्षकामहितः । यथानुश्रूयते तत्र कदाचित् मुनिसत्तमः । ग्रामकाशिरोजङ्गरुक्षः लोका

र्थविजयावमः । तत्र नयालाविषय श्रेयमेपूजसंरुढः । स्वयंभुवः पश्चिमायां दिग्धर्द्धक्रिया मने । तते निकृगते साध्वं काश्यपप्र

मुखेः शातेः । वाधिमलगमानाव ब्रह्माविष्णुमहेश्वरैः । भूर्येश्वरदेवैश्च यक्षकिन्नरनायकैः । दृष्ट्वा योमा मम हूर्म्म जलमृत्यु

विनाशनं । तस्मिन्नवसत्ययूता लिङ्कलीयद्वतः स्वसंज्ञा । महाद्री संङ्कधर्म्म श्रवणार्थं प्रयत्नतः । तत्र पुष्पानि सुप्रालि सुगन्धीनिव

कृनिव । आदाय पूजयामास भक्तिश्रद्धासमन्वितं । सदा तथागतचिका तद्वेव्ययत्रिशालिका । मैत्र्यग्रमुखेः शिष्यैः भगवान्यथ्यि

स्कृत । विलोक्य सकर्तर्यर्थ योगिनीगणमण्डितं । तद्वेव्याद्दशाग्रवल कृतादलनिरकार्य । प्रदक्षिणत्रयं कृत्वा दक्षिणं जानुमण्डलं

वज्रधात्वीश्वरी ... विक

... नकाले ...

स्वयंभु

स्नायत्स्मीकत्रयूतं धृत्वाशिवमिमादतं । पृच्छयामासप्रयातः ॥ जयश्रीकसिंहगुरुलोदधिं । इतिवृद्धालयः ॥ श्रीमान् कस्य कालवल्
वसः ॥ तथागतस्य यस्याद्य दर्शनात्कृनिनामिक ॥ भक्तियायस्य नियतं स्वर्लोकेकिं हविष्यति ॥ तस्मैवदद्य शासनं परमार्थविवो
नवित । एवमुक्तोच मैत्रेय भगवानस्य नायकः । साधुमैत्रेय त्वमद्य सत्वार्थयत्वपृच्छसि । वक्ष्यामि तत्सकलं श्रुत्वा सावधानमतिः ॥ श्रृ २
णु ॥ विस्मृतातीतकालेऽस्मिन् लब्धकल्पमनुष्यायुषि । सुगातिवसलक्षुत कालेतस्मिन्नजीवन ॥ वच्मुमन्यां वलोकंक्षेम विद्याव
न्तो संयुतः ॥ विपश्वीनाम भगवान् कालेतस्मिन्नभूद्वीर् ॥ नाम्नातिसत्वधर्मसंस्कं सवयामास भगवान् ॥ तस्मिन्निर्जीर्णसंप्राप्ते वर्षस
फलिसंज्ञकः । सप्तप्रत्ययनस्थाय नलवनभूनियुगवः ॥ शिखीकानूनाशव तन्मयकुमनाडकः ॥ वाधिसत्वाइमलवं स्तुदावाधन

स्त्वधीः ॥ अजयभव च मैत्रेय नयातः सप्तकल्पगतः ॥ अयामदीर्घतस्माव सदाशुद्धजले ॥ शुचि ॥ क्रुदा हलाशितानाम नागवा
सङ्कुलीवितः ॥ ... नानात्यवविवाजितः ॥ ... मधुरस्वक शुकजीलिकवीलघू ॥ सुगीतं सुगन्धं द व
क्षीर्यासुगंवाविणा ॥ हंससारसकाकवकु चक्रवाकापकूजितः ॥ वहूनां जलवासीनां माधानः ॥ पञ्चिश्रान्सदा । समकालस्य हस्वालि
सुगन्धीनि वहूनि च । जातानि स्थलस्य इत्यादि गन्धवर्णयुतानि च । समकालस्य संजाताः ॥ पुष्पचक्राः ॥ सुगन्धिनः ॥ तस्मिन्नेव ह्रदे जातः ॥
हाकतावकुमारतः । सप्तमदलसंयुक्तं यद्मवर्ममलिनालकं ॥ यवश्च रत्नमयं तत्र कीवकस्यायिकगर्लं । विश्वतदलसंयुक्तं प्राच्चा
लस्य कर्णिका ॥ तत्र स्फटिकसंकाशः ॥ स्वयंभु भगवान् प्रभुः ॥ ज्ञानध्वधर्मधातुःस । सर्वलक्षणमण्डितः ॥ वन्दनीयः पञ्च श्रि । पू

कस्यात २

जनीयाविशेषतः॥ नानार्थस्यापि दातारं देवास्सन्नचेसर ॥ तस्याप्युत्पन्नमात्रस्य पुरुषोदिवसाययुः॥ बलावसुमतीजाता ॥
पुष्पवृष्टिं दिवो ऽपतत् ॥ शोभयन्ति स्म ते धर्म्मास्ता दीर्घकालं च रक्षयन्ति ॥ सर्वे भैरवयष्टिभिः सह ॥ कालज्ञानं स्वयंभुवः॥ विघ्नाप्रया
स्वयंभू न्ति विलयं च दुःखमद्भुतं ततः पूजनं पूज्यं यविवर्द्धितविक्रमस्य ॥ ख्यातस्य लोकस्य सकलजनदोषमस्तु यश्च भवत्यलमसमंगत
स्वर्गवासं ॥ ॥ इति श्रीस्वयंभूचैत्यउद्भवकथने धर्मश्रीमित्रनाम प्रथमोऽध्यायः समाप्तः ॥ ॥ पूजाफलं प्रव ३
क्ष्यामि शृणु ॥ शुभैश्च यसाम्प्रतं ॥ फलं तस्य यथार्थतः॥ दृष्टं वा नमस्कृतश्च ॥ सुखावगाय मनुजानां दोषे मालासुगन्धे
५ वैष्णवयुक्तः॥ ये चनिपूजां च दृष्टकिं नरस्य समस्तसौख्यानि लभन्ति ॥ लोक ॥ सुगन्धिमस्मायुपयांश्चैकयन्ति प्रसन्नावि

लामनुजात्कृतं ॥ सुगन्धिदं दानं विदीपिकदीपा ॥ लवन्ति लोकाः॥ यतमार्थलोकाः॥ यधूपयन्ति कृतमत्रलोकाः॥ धूमकानन्तवां
प्रलवन्ति जातु ॥ सूक्ष्मास्तेषु पूजितपादयश्च ॥ सुगन्धिमाल्यं वलस्वितांगम ॥ ॥ नत्रालिलागावद्धवस्त्रकोषा ॥ नवाधिपैरवच्छितयाद
यश्च ॥ ज्ञानप्रदीयाद्कृतमीक्ष्णजाला ॥ यदीयमालां वयन्ति तत्र ॥ नैवद्यमस्मै प्रददन्ति लोकाः॥ यलाकियुक्ताः॥ सूनवं सुगन्धिम् ॥ वत्वा
विशेषशिक्षानववकृताः॥ मव्ययर्द्धितार्घिं चूयसयमानाः॥ ॥ वितानमूर्द्ध्वं वितनन्ति यस्मै ॥ धन्यास्तिलोकं यविपूजनीयाः॥ विशालवं
ह्वायुतवन्धनीया ॥ जानामहादीपिकगावीवलाजः॥ ॥ मकाश्रवार्घंदयन्ति सूद्धि ॥ यतसमर्यं सूजनैश्च धन्याः॥ ॥ जावाद्धजावे वेकूल
त्वविन्नैः॥ संयमहितांगमः॥ गानमहृवन्ति ॥ ॥ कृतालिनानामणिहि मेघादेः सर्वयादितान्यालमनादयन्ति ॥ तदवलमीष्ववरन्दवन्या

कायावक्तृचित्यावस्थितन्ति ॥२

यस्मिं ध्वजपताकावलम्बकानि बध्नन्ति तत्राकाशे दाना दिशितं सर्वकार्यविशुद्धितार्गाः ॥ सुगदानेश्वमन्वितः ॥ स्वर्गमर्त्त्यंच सुखसंपन्ना स्वन्ति ॥

स्वयंभू

॰ श्रीमत्संघधर्म्मवशात्स्वन्ति ॥ वीणावेणुघण्टमृदंगवाद्य वंशैर्ध्वजशंखादिसुदिव्यघोषैः ॥ संघारामं पवित्रयन्ति तस्मा यस्मिंस्त्याय

कलितोबाधियन्ते ॥ ततास्तिनिर्माल्यंसमुद्भवन्ति यत्रतत्र यानस्य समस्तवागमः ॥ कल्पद्रुमकाः फलद्रुमलावा भाक्तप्रपन्नाः ॥ तान्तिस्व

न्ति ॥ यत्र अमृतौषधचन्दनगन्धगर्भे यैस्नापयन्ति तमननावर्त्ते ॥ मन्दाकिनीतायसुगन्धकंगन्धे स्वर्वधुलीवन्ति मावहन्ति ॥ य

स्मिन्सुधालेपमुदावलन्ति तनागलोकादिविमुक्तचित्ताः ॥ धनध्ववादीर्घतवायुषस्तु नरास्तमवानांगतयास्तवन्ति ॥ प्रदक्षिणंयदि

ततस्तस्मिन् कुर्व्वन्तिज्ञातिस्मरत्वातिनस्तु ॥ सुवर्णवर्णा वहुपुत्रयोग्राः ॥ पूज्यामनुष्यानरनाथसंघैः ॥ जीर्णतयाशीर्णविदीर्णका

र्यं यत्संस्कृत्य विवधन्तिलोकाः ॥ तंपूर्णकायावहुभोगमुक्ताः ॥ सद्धर्म्मदर्शनतयुगवास्तु ॥ यस्तु इह विलासस्तुतिमावन्ति गयां

यत्पूर्णमधयन्ति तत्सुदर्शनीयाः ॥ प्रासादिकाः पयत्रयतासवर्णा वहुमाननीया गत्वानुसौविमुक्ता स्वन्ति ॥ ६ वयूहाया

॥४ ~

स्थमानवाः ॥ मत्समातृवसु उपदाकयन्ति तथा एवंप्राप्नुवन्ति ॥७

भा४

स्मिकामपधमयीविचित्रां ॥ तत्राप्तसंघान्वहुवाद्यजातान् गृध्वन्तिगीतान्नृत्यविनीतां ॥ यत्रतत्र मुक्तामणिवज्रहेम सूर्यंसुवस्त्रा

दिमुदानयन्ति ॥ विनष्टलोकाः सुसुतः सर्वशः ॥ पूर्णेन्द्रिया ॥ पूर्णमनोरथास्तु ॥ एवमेवप्रयप्रज्ञायाः ॥ स्वर्णंस्वत्यान्नि वदि

तं ॥ मन्त्रभयस्वर्णंतस्य भगवान स्वलोधत ॥ गाथयुनालोके ॥ तद्वस्त्रसत्वचित्तेन तस्मिन्नुत्तरयुत्थकृत्रं स्वयम्भूचैत्य स्तद्वा

वकगुणयितपुण्यवीजानां सत्वानां विशिष्टंवालिधम्मार्थकामभाक्तस्वन्ति ॥ यत्प्रोक्तं प्रदक्षिणागाथायां ॥ नदि चित्तप्रसाद

स्य स्वत्यात्वतिदक्षिणा ॥ तथागतं वासधर्म्म बुद्धानाध्यावर्कस्येवा ॥ एवं ह्यचिन्त्यांस्तबुद्धा बुद्धधर्म्माध्यनिर्म्मला ॥ अचिन्त्य

ष्टिप्रसन्नानां विपाकस्यात्मरक्त्वं ॥ तस्मात्प्रज्ञानतास्यक सम्बुद्धस्यपुण्यान्वहून ॥ कार्य्यस्तूपयुसत्कारो लविष्यतिम

तिनकव

तस्मिन्ये महाह्रदे कांविद्यासाः ऽद्भुया पूजा कलया ॥ निर्वाणनगर ४

फलं ॥ ॥ इति श्री स्वयम्भूचैत्यभट्टारकोद्देशे पूजाफलवर्णनानाम द्वितीयः परिच्छेदः ॥ ॥ अथ प्रावाच मैत्रेया :
भगवन्तं गुणोदधिं । तस्मिन्नेव महाह्रदे, नयास्तां यत्र दक्षिते ॥ नाम्नानन्त नागवासाः स्थितं जा ॥ ॥ ताहं ● कस्य मन ।
स्वयंभू ४ कस्य कालेः भवत्, ग्रामादिकमनोवनः ॥ तथागतस्य संकर्त्य, वदभे वदताम्बरं ॥ एवमुक्ते स मैत्रेय, भगवान्स्तु बुधाद
वत् ॥ स्तनयूर्ध्व मैत्रेय, कल्पेस्मिन् भद्रसंज्ञके । निर्वृत्ते गिरिविनिवृद्ध, स्वल्पकालंगतं सति । सहस्रषष्टि वर्षेस्मिं, त्र्युडा नामो ७
युषिक्षिते । नाम्नायां तदा जाता, विश्वभूर्मुनियुंगवः ॥ यद्वनाख्याः भ्रमतेवं, दशमहत्य जिनवनः ॥ तस्मिन्काले स मैत्रेय, बाल
वायथ मध्यह्रदे ॥ महावीनस्य विषये, महाश्रीर्नामयर्द्धितः ॥ नाम्नायूनाय कश्चिव, स्तनिर्वीतमम्बधीः ॥ महाश्रीवतव काला
हावाफूव ।

क्रिमानयद्दवीनेनाल्पा ऽज्ञाति यानप्रलांवनी । नाम वर्या वज्राकीय, पूल्लेप्रपद्वीत था । कामाख्यायांकामस्यी, पुत्रादवीव्रजितिनो ॥ कु वतकीलिले मी २

ययामास निर्यातं, ह्रदमेकम्ब नीवनमम् ॥ धनादहतितन्नाम, नागकर्कोटकालयः ॥ ततो धर्म्मस्य याथात्म्यं, स्वस्य याथात्वबुध्यता ॥ स्व
यामसू श्रीया जाता, पर्व्वतो क्रायमूलमा । तस्माद्वितोः प्रबत्सातो, वज्रकूटः स तव जि ॥ गद्य ॥ जल ● भूत्वा नावभव चैत्यस्य धर्म्मधातु पर्वतनहाव
स्वयंभू ४ र्यदाधानव हरतं महायमन्नत्दवर्द्धि यस्मगिरिनाम प्रसिद्धः ॥ योयं ह्रदस्य दुश्कारः मापवज्रस्थाने का लवत् । समन्तात्कल्पना वत
सम्बनाकारमण्डला ॥ सद्दृष्ट्याहस्तातदाता, सज्ञानात्पादकाविणी । अत्र चेयं प्रधाना या, देवी लोकस्वगमनना ॥ यो त्र्या कालेन ७
संजाता, स्वर्गमर्त्यत्रिलोकगा ॥ यः कश्चिन्मार्ग्गशीर्षस्य, कृष्णपक्षय तिथौ ॥ सुस्नातो भक्तकेदीव, हलोयायः धर्मयतः । तत्रा
वज्रादिनिवतः, सद्धर्म्माध्ययन क्रमः ॥ वात्रीजागरणं कृत्वा, प्रातर्द्दानं यथाक्रमः ॥ दत्वा लालायनाहत्व, भुषि वज्रविधानवि

सर्व्वज्ञः सर्व्वविद्बुद्धः ॥ यत्र श्रीमञ्जुदेवा नाम्नाचार्य्यस्त्वयासह ॥ यादवी कामिनी ख्याता, निर्व्वाणवरदायिनी । तथाग्रे वायुका-
मिन्या, वाय्यविघ्नत्रयक्षिता ॥ हारिबिमोधमाधर्तुं, सत्त्वानार्थमुपागतो । दृष्ट्वा तीर्थं कृपाविष्ट, चित्तमग्नतुनुवनुः ॥ चिन्तयन्निम्नि-
रूजदयध्र, कार्त्तिकायां स्वयं विभुः । जातन्धेदिजलोदयेष्टा, छुद्दार्यं जनतान्प्रदः ॥ वसन्ति ग्रामनगर, निगमाः कमलाः ॥ पर्व-
ञ्चतियनप्रकारेण मञ्जुश्री गुरुरब्रवीत् ॥ सायथाय त्वं विष्यदृष्टं, जलनिर्गमनं मतिं । श्रुतिकण्ठश्री भगवान्, पूजनीयात विध्यति ॥
चन्द्रहासेन खड्गेन, निशितेनाकिदविभुः । यथानेन संघातं, वाळ्यामास धीवधीः ॥ यत्र यत्रे वयाबाला, कृष्यत्र्च्यजलस्थिता । तत्र
तत्रैव याबाला, चन्द्रहासेन खड्गेन । क्लिलाकिलाबनांबद्ध, नदीश्रोतांस्यनेकशः ॥ महावातं वदुहिर्वा, सर्व्वलोकजलगोमर्दी । स्था-
वरिकावश लोकल्के स्तन्दर्श्यां, श्रीमादियामानयद्दित ।

॥ वज्राद कं दशाम्भासु, यः षविवर्ज्जितिश्चिर्यं ॥ मशाकमलविनिर्म्मुक्तं, कृतद्रह्लसमाप्नुयात् ॥ हतमिलकतानेन, गुरुर्मञ्जुश्रीयायुनः ।
मञ्जुश्रीपर्व्वतं सर्ग्गी, गुरुरुलविनिमायथो ॥ गद्य ॥ तस्मिन्न वयप्रदशे सुविन्यवसत्त्व । तदरूपतिनाश्वा दवप्रदशोः श्रायि मञ्जुश्री पर्व्वत-
श्रुति विख्यातः ॥ ववक्रमेन्त्रयविश्वभुव स्तथागतस्यार्द्ध तस्य समयकुर्वद्धस्य कालसमय मञ्जुश्री निर्म्माणरूपेण मञ्जुदेव नाम्ना वज्राचा-
र्य्य ज्ञलगोचरि त्वामपाजदावसूधायदशाङ्कृतः ॥ ॥ इति श्री स्वयंभूचैत्यभट्टारकोद्देशे श्री यूपस्थापना यादवानाम तृतीयः
प्रविर्कदः ॥ ३ ॥ अथमेत्र यवक्ष्यामि ग्रामकूर ॥ ॥ निगमंमादिकं । यसाः त्वबल रुद्दर्शी, शृणु साकप्तिनायव ॥ विश्वभुव
स्तथागत, निर्व्वाणसंप्राप्यमति । श्रुत्वैवकस्यपिखिन, निर्वतसूत्रयोगत ॥ चत्वारि ग तपसाति, प्रजानामायुषिक्षितिं । काले स्व स्यक्र

शिखरविद्याः

एवसंसावरुश्वखाःदेवयविलोमबर्द्धनामधर्मपर्य्यायंदयामास ॥३

स्वयंभु

क्रकुच्छन्दो विजितावबलःसंयतः ॥ कृतिसम्यक्संबुद्धः क्षमावान्मुनिरायतः । शान्तियासावद्भवार्द्धः तदा बोधनसद्धधीः ॥ तत्रारत्रलग
था स्वास्या विजुकाषायकछन्दकं । यद्गतिर्गौरवसंझुप्त प्रवित्राधिरवग्रास्कुय ॥ धीयावप्रविज्ञ मदत्ता तिक्षुसंघे समन्वितः ॥ लब्ध
प्रयादशगतिः बोधिसत्वोऽभूनाम्नतिः ॥ वद्भूतिर्यागीनिरुद्धे बीतरागोवभकग्रः ॥ सर्व्वदः क्षयविक्लिति समाधिधृतविग्रहैः ॥ मा
मकृयामासगुत्रः बोधिसत्वानुवाचसः ॥ यकश्चिकुलपुत्राश्च प्रवज्यापञ्जनतः ॥ ब्राह्मणाः क्षत्रियाः शुद्राः अन्यवाचयवजाति
यः शक्तिमास्त्याचकच्छाढः सर्व्वकामार्थदःधुना ॥ लब्ध्वानार्यावञ्जगानि काषायवसनेर्द्दितः ॥ प्रवज्यापत्नियन्वाःस्यु धर्म्याः स्तवा
र्द्दिमानवह्नन ॥ एवहंत्मयदङ्गका गतासिद्धिं यत्थकया । सर्व्वकामार्थदःख्यातः प्रवज्याकृनुतःत्रयः ॥ धर्म्मत्वत्तिविवचनेतस्य गु

स्व ३

णधवज्रप्रसन्नविद्धिजः ॥ प्रसन्नीकृतमानसः ॥ क्षत्रियेनलयन्ददेः ॥ सद्धाल्लायामहनेत्याःन्य वक्रुस्कस्रेप्रदक्षिर्णं ॥ वद्धर्मञ्जलिमाव
थ प्रवज्यापञ्जनतः ॥ प्रार्थ्यूकृष्मिवर्यद्व प्रवज्याकर्तुमुद्यतः ॥ तंयूथावाचभगवान् कृद्र्धसाम्प्रतं वतः ॥ सुदाधवज्रयुग्मरवा
ना मलयन्ददप्रयत्नतः ॥ ब्राह्मणानांक्षत्रियाणां भतयुमूखानामवं ॥ कशाश्मश्रु निर्सक्लित्वा काषायवशनेर्हितः ॥ वह्लद्वकल्द
लाह्वाणी यवश्रिलिङ्गस्वलालितः ॥ ततादिदभगवान् धर्मान्संबोधियाक्लिकान् ॥ सफलतिं भातिलिर्सर्पधू वनाधर्म्मजितङ्किया ॥ तस्याय
र्व्वतागौरवस्य शिवसानिर्मलक्ष्लान् ॥ तथागतकर्णा श्रुत्वा यतिताःक्षायविन्दवः ॥ गद्य ॥ क्रकुच्छन्दःसौवचसाविगोसतः प्रविज्ञीलता
सयमद्याचि वाग्मतीति प्रसिद्धा ॥ तत्राजातासदायूत्या वाग्मतीयत्रमध्ववी । तस्मिन्मूर्च्छिताकभातिः तावयूग्मश्चधूद्धतं ॥ लागमर्कक्षि

धर्म २

वार्द्धे मध्यसतिहरु २

स्वयं ह

यन्तिस्म, यथ्यां कश्चा वतीवसा ॥ दर्शनार्थवशं मुद्रीनां, द्वितीयं लागमत्रवि ॥ प्रक्रियायुद्धनकर्मं, तावद्धेयानि निर्णयः ॥ लभ्या यान
कर्येत्यनां कीर्तिहनक्लिसर्वहः ॥ वक्तव्यायां सर्वेषां, कीर्तिशब्दस्तु मन्यतां ॥ तस्मिन्नेव कूलावीन, यागमशब्दोऽयमः स्वयं ॥ सत्वानां
वक्तव्यार्थाय, समकालं समाधिना ॥ यच्चैतमतिकूटच, शिवश्चैदर्शवामतीन् ॥ ॥ एकावीनवालश्च स्येववर्णस्वयर्वन्तस्य समीपयस्मि ८
न्मतिकूटनगाल्लिंगमतिकूटनवाधिमस्तु नसमाधिहूतः ॥ स्वकीयं वचूडामणिमुखाय्यदानन्दमनकस्मिन्मतिकूटयवतोऽलं लयाद् इह
ताः ॥ तद्यायि सवीतवालग्रमतिमितिनश्रुतिः स्वातः ॥ लुह्येव वर्णस्वस्य पर्वतस्य मतिकूटशिखाद्रयोऽत्यन्तात्यतया नदिश्च समयमूल्यानि त्वु
जामतिकूटेषु वज्रहसं यकादयाऽपि मतिसाहित्वीतिः स्याता ॥ एकाव्यतिषु कवव, मकल्पिता द्वितीयकः ॥ तृतीयश्चाप्तिखश्च, चतुर्थ

वंशु

हनपि गनका मातानीर्थ त्रा २ मानिंग

४ कूप्तनीर्थकं । यवउमव्रहतिकं शूल, सख्यागर्भप्रदगाकं ॥ सफभागन्धवर्त्याव, विक्रमस्थोऽस्मावती । तदनन्तरमस्वामि, न्नूय
कन्धाडकेतुडं ॥ लिमानयाश्च स्थायि, तथा ग्रामादिकाऽवसन् । भूतयुध्यप्रविश्ता, वाधिसत्वादयादपि ॥ धर्म्मकथानामना
जा, वक्तव समन्ततः सर्ता । प्रज्ञाध्यक्षस्विनरूस्य, वक्तव हविकृषला ॥ देवानागमध्ययक्षाश्च, गरुडा गरुडादयः । निवसन्ति
प्रविलक्षमालार्थतनिश्चया ॥ । लयपुत्त लयंहमियुद्दंशाभूल्विद्यहीनश्च कमथ्यसूत्रिकूब्य । कीर्णवकूडनमनूष्यघ्न
। तर्वंवमेत्र यक्रकूस्कन्दस्यतथा गानस्याकृतः ॥ कालसमयः स्त्र यथमा ग्राम नगर निगम जनपद राष्ट्र राजधान्यः ॥ प्रकला ॥
कूशिषी सर्वांगस्येल कहानकादेः ग्रामादिसमूहवधाद्धर्मः ॥ यतिरूढः ॥ ४ ॥ लघ्यदानीयं वक्ष्यामि, तीर्थानि द्वादशानि च ।

बुकाहा १ कान्दघात   त्यकर्ले   कायल १   केवधू निम्न मन्ना दत्तवहा ज्ञाइर्खमान

गृह्णुभेत्रयपूज्यानि । फलदानि विशेषतः ॥ अमावस्य तदा सर्वे लोगे । वाग्मत्यां पुण्यतीर्थके ॥ दक्षभक्षातलप्लात्र । वकीगोनागतकक ॥
नाविदविकयासंगे । वाग्मत्यां भक्तीर्थके ॥ नागमदिश्चावद नात्र । शुक्रगेममसिखीगृहं ॥ वाग्मत्यां मणिवाकिल्यां । संगमतीर्थसंकत ॥
त्वर्योतुः ॥ स्फटिकावलित्तुलाजात । सूर्ष्मवर्द्दवाजित ॥ श्मलित्रपूष्पादिदाः ल्याव । जेमेव ॥ श्रीगौरवयालक ॥ वाग्मत्यां बाल मडाश्यां । संगमत्रा
जतीर्थके ॥ वाक्ष्मावा यकयादीता । तत्र नागः सूर्वामितः ॥ संगमविमलावत्यां । केशावत्यामन्नात्रथ ॥ नीथेवर्कादिदाः ल्यात्र ।
कर्बुरः कलिकानगः ॥ केशावत्यां कृतसंगे । पूज्यावत्याकश्रीमते ॥ कानिर्मलतीर्थे त्र । पीतानालेः यनावकः ॥ स्वर्णवत्यां कृतार्
होंयू   लाक्षावतीर्थे १   छ नयडाकाद्दछद्धं १   मद्दीविच्छादिकश्रीमलीक्रा १   मूवलीवबीदूत्तिष्ठ वियाय्वनीयाको १   कूलीकावरूक्काफ्ल २

दानलावशु   वध्यकनवा ॥   विकायमितीथ । वद्यात्र २   मद्धाकानसमुतनंतसद्धाट । नाश्मिन्या मत्तु   सुखलोगमाफ १

गे । केशावत्यां निधानकः ॥ धनं अन्यादिदातीर्थ । दवितश्चायनन्दको ॥ केशावत्यां मूद्रयायां । नाशिन्या संगमे कृतं ॥ सर्वप्रदाज्ञानदी
र्थके ॥ ध्वतलत्रासिवासूकि ॥ केशावत्यां कृतसंगे । नाचत्यां वाश्चिकेनाः थेद ॥ दीर्घायुधान्यादिस्थि । शुक्रत्रुक्षिवायुः ॥ वाग्म   [illegible]
त्यांत्रवितसंगे । वलावत्यां प्रश्माद्दक ॥ तत्तिथ्रीतिकनसीथे । धवनाःस्नात्र यम कः ॥ वाचम तीवाग्मतीत्वां । संगमेवसलकृतः ॥ तीर्थस्न
तिसकेन । दृपठ मेलाग्यतां लेवैत ॥ नागकृत्तुमलायत्र । मादस्नि ध्वतालु विक्रय ॥ बलावत्यां वाग्मत्यां । संगमनयतीर्थके ॥ नाग
दत्तसर्वचाक्रलो । श्रीकालिंगुलदद्दलाग ॥ महातीर्थानि मेत्रय । त्वानानयनानि षोडश ॥ दानान्यतीसुसिद्धीना । मिन्नूवावजगतुः ॥
यत्रैकागुणविग्रह । विधिनास्नानमाचरन् ॥ पुण्यतीर्थमहाकृत । दिवसान्यंकविंशति ॥ लक्षणविनिर्मुक्तः । पुण्यवान्सवजा
त्यकर्ले १
कद्दबोय

सफाशान । यावन्नृपा यथा न चेयिपूर्वां कात्तुर्विशि संपर्लदशा कूशाल फलं संयया ॥

दशाकूशार्वं

यतः ॥ नकेवलं स्नानेन दानहोमादिभिः फलं । महायज्ञ वरं ज्ञात्वो वीतरागं प्रयत्नतः ॥ चित्ततर्पणं सम्यक् कुर्यात् । सभाकृमधिगच्छ

ति ॥ धार्मिकां तीर्थे एकविंशत् दिनं यः स्नानमाचरेत् ॥ यागं यादिदोषश्च पश्चादि फलं समहितो लभेत् ॥ तत्रैकाग्रचित्तेन ध्यान

स्वयंभुः क्रियावतः ॥ यत्फलं लभते नूनं पूर्ववत्समाचरेत् ॥ यत्र सं कवतीर्थेषु तत्कायमनोऽप्सु ॥ एकविंशतिवासरान् विधिव 10

त्स्नानमाचरेत् ॥ धार्मिकः पूजादिकं तत्र फलं समुपजायते । जपहोमादिभिः शुद्धं फलं तस्यापजायते ॥ कथान्यकाग्रचित्तेन स्ना

नं श्रीवाग्मतीतीर्थके । वाग्मतीसङ्गमे फलं तथा एकविंशतिवासरान् ॥ नकेवलं स्नानतः कृत जपहोमादिभिर्लभेत् ॥ ततः पूर्वे प्रयत्नेन

स्नायान्तं च युक्तः सदा । तीर्थप्रधानं कुर्यात् एकविंशतिवासरं । स्नानं प्राप्नोति नियतः सर्वपापविनिर्मुक्तः ॥ तत्र वस्तोत्र

उपविशमान

वा मोक्षति २ कुनपाद २ बन्धुसर्वलोकादि कोटि

नूनिपक्षोड विपामनीयात २ नत्संपत्ति २ साक्षात्

व । जपहोमादिभिः शुचिः ॥ तत्फलं यत्नतः पूर्ति । कर्तव्या स्नानि पितृ तर्पणं ॥ एकाग्रचित्तायः स्नानं तीर्थे निर्मलसंज्ञके । कृतं तस्य

प्रयत्नेन वासवान्यकविंशति । कर्मो महानि नश्यन्ति पापानि विपुलानि च ॥ तद्वत्तत्रजपेन जपहोमादिभिः फलं ॥ तीर्थे

निधानं कुर्वन् वासवान्यकविंशति । यः स्नानं लभते तत्र धनधान्यादिकं फलं । सादरात् जपहोमादि क्रियाभिः लभते ततः । स्मृति

बुद्धा सदा धीमान् स्नानदानं च भागवत् ॥ स्नानं तीर्थे शिवकेयः संपादयति सद्गुणी । वागवान्यकविंश सुखमारोग्य फलं लभेत् ॥

कुलाचारः क्षुद्रात्माभी जपहोमादिकां क्रियां । कथा तितः फलं तस्य बहुसौख्यसमं कुर्यां । सर्वमनोरथं चापि लाभमारोग्य फलं लभेत्

त् ॥ चिन्तामणिपरं तीर्थे एकचित्तेन धीधनः । विंशान्यकं दिवसं स्नानादीन् तत्र जनः । दीर्घायुर्बहुपुत्रार्थं भागसौख्यं फलं लभ

दर्षदा । वाग्मती कलावतीन

मर्धकान संसुवनयाति न २

व्याद्य इयुक्तार दानगभव

तं । विद्याधर्म्मफलं दाता सर्वकामफलान्वितं । लक्ष्मावासत्रयं स्नात्वा कामेश्वरस्य यत्पूनः । ब्रह्मादतीर्थमदितः संयतः स्नानमाच

रेत् । य एकविंशद्दिवसं सप्रीतिः सर्वलोकगो भवेत् । लक्ष्मावासत्रयं चक्रे च उपवासमादिकं पर्वं । नतियीतिफलं यस्य सुहृद्बन्धकदीय

फलपंस्तुः दिनकृन्मतफलं तस्य यत्नात्कृत्य नवावधं । तीर्थसूलकं एककुम्भं यः स्नानं त्रेकविंशति । वासवालिसहूयात्मा सौभाग्यसुख

भाग्भवेत् । नकवर्णं वनस्नाना कृत्वा गोवत्सादितिः । लक्ष्मावासत्रयं क्रियामात्रे तपश्चानपसर्वदा । तावत्तत्फलं संपद्य ततः स्नानेस ११

मावरं । कृत्यतीर्थप्रियं तेन स्नायय तत्पिस्यांतनं । एकविंशतिवासरं स्वर्गकृद्धवान्धवं । फलं दानश्रेयश्चानं पूजाध्य

यनतर्पणं । श्रुतिवृद्धास्वधीकृत्य सर्वकामैः हन्ति दत्तं ॥ श्रुति दादशतीर्थानां फलान्युक्तान्यतयतः । उपतीर्थानि यानीह फल

विष्णुतीर्थयात्रेरवववथाय २

कृथतापेनवी शयविवा गमतीनि समायाधाय कृतमीर्हे प्रव कृपि ॥

दानि विशेषतः । वाग्मतीसलिलस्रोतोद्भवा संगमस्थलीतु या ॥ ॥ कृष्णयामनवगम्भाल तीर्थयः स्नानमात्रेण । कूलयत्रीकूलयू

तः सुमनोरथलाभवेत् ॥ ॥ तत्रैव नकतागस्य उदयः स्नानमात्रेण । मनोरथार्थसिद्धिः स्यात्तत्पुरुषस्पृश्या यथवा ॥ ॥

तावत्तीर्थसमासाद्य यः स्नाययति स्वानन्तं । सौभाग्यं लभते नूनं क्षीणार्युः सानर्तंगयः ॥ ॥ वाग्मतीनिम्नगाजातं महातीर्थमु

कथ्यते । यस्मिन् स्नानः सूर्यं तस्य उवाम नवयावगः ॥ ॥ प्रयत्नायः यदर्शस्व पर्वत स्याधित्रायति । सवत्सरा तद्यहस्त समा

समधिगच्छति ॥ ॥ अन्न कानि चापतीर्थानि विरामं । यत्र यत्र वनदीसंगदरूपास्ते वतीर्थहूयं । उपतीर्थानमयि पृथक् पृथक् कृ

तादि फलानि विघ्रकं चैव । प्रश्नकश्चीर्यात विस्तरत्वादिति ॥ ~०~ ॥ इति श्रीस्वयम्भूचैत्यतदानकथायां श्रीतीर्थयात्रातीर्थनिर्णयवर्णनो नाम

स्वयंभू [illegible] ॥ ॥पुनस्तथा मैत्रेयो बोधिसत्वो जगद्गुरुं । भगवन्तमुपायुक्त सादरं प्राञ्जलिः सम्भ्रमः॥ कस्मा
द्भवतः कस्यकाले स्वयम्भूश्चायतः॥ ॥भगवान्॥ श्रूयतां कलि धर्म्मधातु वागीश्वरः शृणुतो विभो॥ एवमुक्ते च मैत्रेये भगवान्
शाक्यमुनिरिदं । भूतपूर्व्वं हि मैत्रेय कल्पेऽस्मिन् भद्रसंज्ञके ॥ क्रकुच्छन्दस्य सम्प्राप्ते कालनिर्वाणमार्गगे ॥ त्रिंशद्वर्षसहस्राणि प्रजाना १२
मायुषि स्थिते ॥ ततः कालसमृद्धवार्यं मुनिः कनकनामकः ॥ सातावत्यांश्रीनगर्यां जगदानन्दकारकः ॥ सुधर्म्मराजानामाहं रा
वाभिगमनदायुनः॥ बोधिसत्वः सदाशक्तः सद्दानाधनतत्परः ॥ तदा विक्रमशीलस्य विहारे वसतः क्रमः ॥ धर्म्मश्रीमित्रनामार्य भिक्षु
ः यन्दितत्रयुक्तकः ॥ व्याख्याकाले स नामसंगीतिनाम्नासादरयुक्तितः ॥ द्वादशाक्षरमन्त्रार्थानि ज्ञानचक्रमहाशक्तिधीः ॥ ततश्चिन्तायतां ज्ञानः शु

तपूर्व्वमनुसारतः॥ तदा स्वचित्तवदिग्दिशः महामञ्जुश्रीनामयद्यर्वता ॥ ध्यानयुक्तशिरस्कतः बोधिसत्वोऽपि तदपि ॥ मञ्जुश्रीस्तत्र गत्वा ग
त्वा पृच्छामि त्रिकायान्॥ तत्र निश्चित्य गन्तुं सम्प्रस्थितो भवत्॥ यत्र तत्र नमाङ्गेन जगममकमितिर्निर्दिश्य ॥ क्रमेण विषयान्त
स्य प्राप्तवान्स्थितो यत्नतः॥ यत्राभिज्ञः स्थगमञ्जुश्री भगवान्पृच्छनार्थः॥ स्वामृद्धिं दृष्टनाथश्च मायामिलितं विनिर्मितं ॥ भाद्रवक
वीद्वालों दलरुमोत्रीं वाडयतः॥ मञ्जुश्रीर्देवमाचार्य्यं दृष्टवान्सदवदन्ततः ॥ धर्म्मश्रीमित्रनामाचार्य्यं भोजनमकद्भिक्षुः ॥ तं प्रेरयक
प्रयत्नेन मार्ग्गेष महत्तया ॥ ततस्तेन क्रियादृष्टं मञ्जुश्रीनामयद्वृत्तं ॥ निर्दिश्य ययौ मार्ग्गे यत्र प्राप्ता भवाम्भितः ॥ जगदन
सिद्धः कृति विहारेऽवसर्पि मम ॥ कृतप्रातःशलम्भ्राता स्वातिप्रायगुर्दृष्टतम ॥ दृष्ट्वा तात्प्राचार्य्य तस्य भवदनुमतं सरेतः ॥ निमन्त्रि

पुस्तकयाहि...

स्वयंभु

तमिदमस्या महाश्रीकलमामुव । मञ्जुनाथलिङ्गं समादाय । इत्थं कथायन्कन्तः । लीं गर्भस्थापयामास । ज्ञानकोभोऽजगद्गुरुः । इदानी
मद्भूतस्थानं । महाश्री कथयति । ततः द्वादशाक्षरेः सा वाचामतिकथ्यते । ततः प्राह तं किंसाद्ध्य । महाश्री स्वगृहं ययौ । क
नायितः स्मे सकपटि । तेन मूलहलादिभिः । धर्म्मश्रीमित्र नामाचार्य्यो । उत्तम महाश्रीयासह । मूलसंतर्ज्जनीवर्त्तके । कथं नानाविधमि १३
ति । ततो वारादशो तस्मै । गयनार्थं गृहं ययौ । तत्र गत्वा ... । धर्म्मश्रीमित्र उक्तितः । इति विस्मयन्नयं कर्म्म । गयनन्दीर्घका
लिकं । महाद्विजोऽयं भगवान् । कथं का का कविष्यति । ... मितत्सम्पूर्णायस कर्त्तां भानसाययोः । तत्र द्वारमूलमाश्रित्य । निरू
नः श्रावयति स्म वान् । ततो महाश्रियादेवी । कामिनीयरमध्वरी । वयकुरागवं कंत । प्राहनागमनार्थं किं । कनार्थनागतो स्य

त्र भगवन्नाद्वन्मार्गमत्ते । श्रुति श्रुत्वा जगन्नाथः । याचायरभध्वरीं । त्रिलोकमानन्दविलयं । ... वचितदन्तं । यनार्थेनागतो
स्यत्र । महदुःखमविनायन् । धर्म्मश्रीनामनारतिकः । विद्यार्थविक्रमैवय । नेवासिकार्थसंकुरः । नाम्नार्थसंगीतिकस्यार्थ । नार्थक
... समर्थोऽस्य ... दकवद्वादशाक्षरं । बीजस्य मन्त्रनत्राणी । तत्सम्यग्ययमागतः । इतिदेवीवचः श्रुत्वा । प्राक वासो जगद्गुरुः । भूरुवा
लीक कथयन्तः । द्वादशानां कथं प्रहा । तस्मै यावाव भगवान् । यथानन्यानयकथम् । उद्दा हुरुतर्व्वदेवी । प्रीत्यातत्व प्रकाशिता । गुरुबा
तद्ववर्त्तितस्य । वरसासकर्त्तव्रती । कृत्वा महाश्रियारय्या । दितिनिश्चयतां ययौ । ततस्त्वायविदध्वे । वाङ्मगयणतिमति । तथा यति स्
तकत्वा । तत्रार्यं ततस्तानन्तः ॥ ० ॥ ततः प्रभाते तत्रागत । कामिनीयरमध्वरी । उद्धात यामासकदा । कयाकन्दृष्टवीर्त्तिनं । द्वार

धर्म्मश्रीमित्र

धर्म्मश्री

मृतनियतितं दृष्ट्वाथाघृष्यसत्वं । निर्वेदयामास ततो ज्ञवविदितागमः । भगवन्याद्भ्रनाद्याव मूलसूत्रावति किं पुनः । जीवश्च
वमृतो वा संशोन । न ज्ञानं तं निरूपयतो ॥ ॥ इत्येवं चिन्तयतस्तस्य महाश्रीवृत्तिकायं । संभव्यतं द्वाये तद्व मन्त्राय्ययश्च सादनं । धर्म
श्रीमित्र उत्थाय नमयामास तं गुरुं । अथ प्रोवाच तं गुरुं मञ्जुश्रीयमिदं वचः ॥ मद्द्धा गणतश्चास्त भगवान्यन्नमार्थवित् । मम
कुतो भगवन् नामसंगीतिकस्य च । तत्र्थायद ज्ञानियतं दृष्टायत्वं किंदत्तं ॥ एवमुक्तं ततस्तस्मै मञ्जुश्रीबृकवान्निति । विनाशिष
केन कथं तदर्थमुपदिष्यतं ॥ इत्येति वचनं तस्य धर्मश्रीमित्रकवान् । निर्द्धनाद्यं कथं भगवन् कविस्थं तन् तर्प्पणं ॥ ॥
इत्याकृताव धर्मश्री मित्र गणिनायकः । नास्त्युपधनं संपीत्वा किंविन्मनयथाद्धनं ॥ धर्मश्रीमित्र तं प्रीत्वा धर्मदाश्चर्य मतिश्वचनं ।

कृत्वाकाय यत्र धर्म धातुवागीश्वरस्य च ॥ मण्डलं स्थापयामास पूजयामास तत्वतः । तत्र दीर्विविविदिष्येनं तत्वतः समाधिविकवान्
मुनतत्वं दद्यीतस्मा यत्तत्वं द्वादशास्य तु । लर्थमर्थविदाश्विदः कृतलाविष्टमानसा । प्रायाति शिष्टकानुग्रहार्थी । तत्र तद्वादशास्य च
धर्मश्रीमित्र निर्दं प्रसादयपुलकोद्गमः ॥ इष्टतुष्टस्तत्राथ वाक्लिष्टार्थघनाकुया । मञ्जुश्री यत्र संस्थाय यथाशक्तिप्रपूजया ।
नमस्कृत्वदद्वोतस्मै स्वीततं ज्ञुद्धमायये ॥ अथोवाच गुरुं श्रीधर्मश्रियं वचः ॥ धर्मश्रीनामसंगीत्या यथार्थक्रियतं त्वया । आगतः
स्वामकृतं तत्र तद्वेकान्तवस्तु स्तुवा ॥ ॥ इत्युवाच निशम्यैद वाक मञ्जुश्रियागुरोः । मदर्द्धिकत्वक्रमगवन् ह्रास्यंत्वा मागतं कथं
॥ ॥ इत्युवाचतस्य ज्ञानिधि मामूत्यलकवं गुरुः । महायष्टिकं धर्मश्री मित्रः प्रमुदितस्ततः । सौमनस्य यतं जातः । प्रस्तावं सानना

१३८

मतं ॥ कल्पायुदक्षिणाजीर्णि । साद्भवाब्दसूत्ववं ॥ तस्यान्तिकात्तु प्रकाशो । व्याघ्रच्युत आगतः ॥ विद्यार्थविक्रमयुतं । व्याख्यातस्त्विद

स्यनतः ॥ नाम्नासंगीतिकस्यापि मञ्जुश्रीरूपधारकवान् ॥ तं किञ्चिज्ञासनाथस्य धर्म्मश्रीमित्रकस्य च ॥ गाढीव मतिनिर्म्माय । यातले

स्वयं ३४ स्मक्षिकांक्षियत् ॥ पुनः कालसनामस्य भगवाञ्छ्रागदीक्ष्वरः ॥ हृष्टान्तमूपर्तकर्त । यस्माल्लोकस्य मायया ॥ धर्म्मश्रीमित्र उर्ध्वे स्थि । छ्र ९३

लोकश्चलितां ज नाथ ॥ गतं उ नंसमूत्थाय । धर्म्मश्रीमित्र उक्तः ॥ नमस्कर्त्तुं समारब्ध । मेरुश्रीविमुखो भवत् ॥ मानायकस्य विज्ञाया श्र

स्वश्रीमित्रकस्य च ॥ नदृश्यत्वमयादेव मिथ्याकोनयसंउरागो ॥ श्रुत्यूक्तौ तत्क्षणात्स्य धर्म्मश्रीमित्रकस्य च ॥ चक्रीयति तं दृष्टो । वदना

स्मानिवदयन् ॥ मह्लानायकेन तं देव । तत्त्व मस्य युधामम ॥ एवं प्रसन्नचित्ताश्च । मैत्रीश्रीत न्निवेदयत् ॥ स्वकर्म्म स्फुरणार्सन । नप्रहास्यति

यत्वतः ॥ तथापि ज्ञानदृष्ट्यार्थं यवलाकयनिश्चितं ॥ श्रुत्युक्ता कर्द्दमभ्यास्यः । तत्र तत्क्षणभवत् ॥ ततः प्रभृति नाम । ज्ञानश्रीति विस

र्जितः ॥ तस्माद्धर्म्माश्रयेश्रय । ततश्च प्रभृतिस्यात ॥ कनकस्यमू निधर्म्म । धातुवागीश्वरोरव ॥ ॥ ॥ [illegible]

[illegible] ६ ॥ अथ वाचमद्वास ॥ ॥ स्यामैत्रेयाउगतीयति ।

नयश्रीत भगवन्धर्म्म । धातुवागीश्वरं कदा ॥ केनाम्न दर्शयितं स्म । किमर्थमिति कथ्यतां ॥ श्रुतितश्च नैत्रे लो । च्याकवान भगवांश्च तं ॥

गतकाल तद्रकल्प । निर्वाणप्रापकश्च यदि ॥ मनोश्री कनकस्तत्र । विंशद्वर्ष सहस्रकं ॥ प्रजानामायुषि प्राप्ते । ज्ञानवान् काश्यपामु

निः ॥ वाराणस्यां श्रीनगर्यां । मुक्तिमार्ग प्रदर्शकः ॥ भूतवद्धाधिसत्वार्द्धं । शान्तिनाउप्युपेदयि ॥ नाथ यल्लाकदुर्ग । सर्व

कामेः प्रसन्नधीः ॥ तत्कालगुरुमञ्जुश्री, त्रिरत्नं कृत्य विधायसः ॥ ताञ्छ्रीयन्तनवेष, मत्वं वद्धयन्तु हार्ल ॥ ओं तांप्र पद्य सकवा त्रि
रत्नं यन्नवागतः ॥ मञ्जुश्रीयत्र तत्रासि, महासत्त्वनिमग्नधीः ॥ तथका ताल्लसमेत, वाहु धर्म्मप्रियास्तव ॥ प्रवन्दुद वलयाला
स्वयंभूः निर्व्वाणममकवज्रधृक्, ॥ तत्रातिलिख्य स्वसन्तं, शाक्ये देवमहावतं ॥ विमृश्य सं सासमूर्व, यविलामविधायमं ॥ ॐ तिथि न्यविवको ॥ १९
त्वं सिद्धरूपिमामर्व्वस ॥ वासूत्वः सकलत्वात्त्रि, मयालसिद्धिदस्तवा ॥ मनोवथाधिकरूल, प्रदानाद्कवानूनि ॥ ॐ तिमत्वा
मञ्जुयाला, तंधीयस्तत्रवागतः ॥ आगत्य विदधधर्म्म, धातुवागीश्वमसुधीः ॥ प्रवुद्धा महवकत्र, शान्तश्रीनामतत्त्वत ॥ यूल्ली
तसद्धजवतः, यवशतित्वः सतत्त्वमात ॥ ततः स्वातः सतुवन, वज्राचार्य्यात्खिलैत्तैः ॥ तनेकदाविविज्ञितवान्, वज्राचार्य्य धी
नाचार्यः यत्र भादवः पूजनीय यतसत्वमवज्रधराचार्य, सामादुर्यलसहितः ॥

महा ॥ वज्राचित्रवृत्ते धर्म्म, धातुवागीश्वरा विहृतः ॥ साकायतत्त्व्यापारं, कालान्तद्विनिवारणं ॥ तस्या प्रकाशनयथा, शिलयाका
प्रसेपनं ॥ वक्रस्व नरूणाय, तस्यायविमहात्मना ॥ ॐ तं तत्त्वयाकृतिः सर्वं, मैत्रय शृणुदृष्यतं ॥ तदनत्नं मैत्रय, चैत्यस्का
ग्रसञ्चितः ॥ मञ्जुश्रीयत्राति निर्व्वाण, नृपसूद्धिध्यसन्दावे ॥ मञ्जुदेवनमाचार्य्य, महाहावविकाशन ॥ शान्तिश्रीया धर्म्मधाता पूज्य
यत्वयूनालिव ॥ स्थापितांद वतांपरः, तत्रतत्रमहात्मना ॥ शान्तियूर्यो महावीरः सम्बोधिजगदीश्वर ॥ वसुन्धरावसुयूर्य, त
क्रिवक्रियूपष्टुतं ॥ नागपूर्य्याविवरूणा, वायुवायुपूर्व्वतः ॥ एवं मैत्रयकामश्री, काश्यपस्य महामूनः ॥ शान्तिश्रीयाया भगवान्
प्रत्युक्त कृशालकया ॥ ॐ ॥ इति श्री स्वयंभू चैत्य भट्टारकोद्देशे धर्म्मधातुवागीश्वरा स्थानानामसप्तमः परिच्छेदः ॥ १

स्वयंभू

तथाहं संप्रवक्ष्यामि, नेपालस्य च माहात्म्यं । सिद्धिक्षेत्रं महत्पुण्यं, शृणु मे श्रयसादरं ॥ ऋद्धिः वृद्धीतश्चाग्रमग्र. जमदीयश्च सर्व्वदा ।
सुदितो वदत्ताकाया, नेपालध्वनि नामयः । तथाय यत्र कालेन. दृष्टिक्त त्रज्ञातवान् । सफसंवत्सर सँके द. इ इ स्याया क्रू नामयं
। तत्रकाले रत्नरत्नत्यां. गुणकामदद्दामजान् । इयात्र विविद्धात्मीक. दुःखमम्यभसस्कत ॥ विकामिमां लोकं यवंज्ञातेः कर्षं प्राप्या
धमाः स्यादं । किं कुर्यात् कृतयाम्यं रहं. यतः स्यः सुखिनः पुजाः ॥ गोश्रृंगपर्व्वते श्यानि. पूत्रश्यानिकवाविह ॥ सिद्धाचार्यो रस्मि
नश्चन्द्रं. कुर्यामितिविमर्षयन् । गत्वात्त्वादयुगलं. नमस्कृत्य समाहितः । कृताञ्जलिपुटः स्थाप्य. शिवसीदं समस्थधान् ॥ त्रिकाल वदि
नाद्देव. यादाक्ष दपि वयार्द्द । सा कामरः खिन्नादेव. दृष्टिक्षणकुतायर्व ॥ एवमुक्त्वा यहूयाल. श्यानिदेव क्षमूर्विवान् । वाङन्द १७

२ अनन्तकल्पिः तक्षक. शंकर. संखपाल. विनाग्मनं वासुकि ॥ नागतीर्थे श्यामपिपिवि. विमनावनी. कुलिक. अनन्ता १ अनन्ता. वासुमन्यामहापद्म. त्रिकामने वासुकी x
नागिन्या

तेन क्ष्यान्त्वार्थ. मन्त्रि इष्टिकवाविधि ॥ नागसाधनतस्स्मा. क्वचिद् वृष्टि त्वदर्थतः । ताम्बाविधिविनाशाय. तत्र कुलत्रसाधकः ॥
कुलिकथितमावकं. शान्तिदेवनतद्विधिः । एवं कार्ति ततिक्षणा नागाथवत्र शादयः ॥ मन्त्रपुस्तावाक्रष्टास्. शान्तिपूर्व्वा समाग
ताः । तक्षः कर्कोटको नाग. वज्रापूयविलक्षणः ॥ तर्कयानागतस्तत्र. तत्नाग कृतयत्नदि ॥ तूनागत नमालोक. शान्तिदेव वडवा
चनं । तृयामी नागताः सर्व्वे. नागांकर्कोटको नहि । तत्त्वा वाधनं कृदं. गत्वाद्भुतमिदानय । स्वतर्कयदि नायाति. वत्तादानीय
तोनतः । इत्युक्त्वा विंशत्यहयालः. शान्तिदेवस्यतेजगो । अमरसलिलदेव. कथंगतु वशाक्रम ॥ ततः शान्तिकथादेव. समर्थयू
न कृतवान् । दृविदर्श्यं समारूक्ष. कृदद्ध्यालियाजय । यत्रत्रमदाधायाति. जनमालोगगम्यतो ॥ मन्त्रावर्त्तनतवक्ता. गक्वी

वन्दनिकं । एवं विज्ञाय नीयात्सो, त्वया मध्य वनात्पुनः ॥ मेघशृंगपर्व्वत शान्ति, पुनर्नागान्समागताः ॥ तस्मात्का नागगणस्तत्र, कारणं
किं निगम्यतां ॥ शान्तिदेवस्य तत्र स्थिताः, सकलं गमनं कृतं । एवमूर्द्ध्व वनायाति, तपदानीयतां तदा ॥ इत्यादि संवत्सरपालः
स्वयं प्रार्थितास्तत्र सम्मुणी ॥ सा श्रुति वचनं कस्य, संबोध्य तत्विनिर्णयो ॥ गतस्तत्राय विष्णुन, प्रकाशितास निर्णयः ॥ प्रार्थ्यार्थार्द्ध दास सकलं
तेनाकनापि किंवन ॥ ततः प्रभृतिमानीतो, गुणकामदेवनस ॥ मानीत नमार्गेण, वशिकावलं ड्यवा ॥ इत्थं क्रमेण सकलं, ना १८
गास्तेहि तव यत्नतः ॥ शान्तिदेवनयवाकं, मेत्रयाकल्पितां वनत् ॥ तत्र गत्वा स्थितियुष्मान्, तत्र दृष्टिर्विधीयतां । कालकालवक्रनूथ
सर्व्वमित्र मदीदितान् ॥ निशम्य तेना स्वबव, तत्क्षणात् दृष्टिमानस ॥ ववर्षुर्जलमुद्दाम, धारामालाकविनितं ॥ ततस्तत्र पितास्तेन स

र्वे नागपूज्यगुणं ॥ वितर्क्ययित्वा पादनित्यं, पुनर्नित्यं सकालविद् ॥ गुणाढ्यश्च प्रसार्यतः, दृष्टिस्थान्तिय हर्षतो ॥ तत्र श्रवतिभेत्रय, क
ले दृष्टिस्वजायते ॥ सूरिक्रमदिता लोका, नानात्मवसमाश्रिताः ॥ तथकालानन्तकाले, गुणकामदेवनृप । पूत्रस्तदीयात्त्वयाली
नन्दाज्ञानामजातवान् ॥ सद्धर्म्मात्मकः सत्व, वत्सलोगुणसंगतः ॥ मद्बुद्धिमवलोकास्य, शान्तिदेवस्य त्वपति ॥ शिष्यत्वमगमत्
स्य, गतस्त्रिभावनात्तेः ॥ दृश्यं संपूज्य सकलाः, नावार्थ नमस्य सा वद ॥ तदनिकात्स्वलवनं, गलावायथि मसासयत ॥ एवंमे प्रयत्न
यात, देवस्थानस्य सिद्धिरत्र ॥ महत्सुतावतन्त्र, सर्वात्माकामतिः ॥ सर्वशान्तिकर्यादेव, लावायथि मद्धिकः ॥ एवंदृष्यं समाद
व, समाधिस्थिविदद्धेपरौ ॥ स्वयं बस्यायतो धन्ना, गलायाजनमानतः ॥ धर्म्मात्मकस्य कल्याण, श्रीसुखं विवर्त्तं वनं ॥ ततः स्वर्ग्गयमाक

स्थ

स्य. हृष्टचित्तसमुत्थिता ॥ सन्नायमास्थित्याय. समाधिकृतनिश्चय: । ससमाध्यं समुत्थाय. चिरकालेन वज्रधृक । दृष्टयित्वा ततिम
पाल. धर्म्मालयप्रकाशकं ॥ इदं शृणु मैत्रेय. पश्चात्कालान्तरेण तु । स्वयंयातिहृष्टचित्ता. सुगीलाशीलधान्तिनी ॥ प्रव्रज्यंवि
स्वयंभु दधर्धर्म्म. धातुवागीश्वरंवसा । मञ्जुश्रीगिरिखनस्यास्ते. गृह्यप्रकाल्यशात्यना । शम्भूवन्दनवन्दनं बूल्ले स्ताकृतिमन्त्रं तद्यया. समा १२
लाकिला नृद्दिनं नखलक्ता यत्युक्ता: ॥ तस्यायस्या नवर्ण्याय. वगात्मयापिसाव्रती । मस्यपन्यप्रतावेन. येत्याद्वादशावत्सरं ॥ यंवा
लिङ्गशालितासीसा. ह विश्यतिनर्स्यूय: ॥ इत्यवावज्रगाकुष्ठा. धमकासिंहाजगकुन्तु: ॥ श्रूतंति कास्यपवना. लिङ्गवावाधिमार्ग्गम
शमितयधमस्वाध्दवा. नागशाकासूवादय: ॥ सावसत्वविनीयर्ष. दन्मादनन्हू न्यतम् ॥ इदं सुसानं रवलूमानवानां. सुदूदव

७२

मनोहरश्च

रघुव्यतीर्थ. गोकर्ण नागनन्दक ॥ प्रकृ ॥ ५ ॥ वाकाप्ती. कृववघात नामक्ष्मन्ततीर्थ. नागसामसिद्धि. शुक्र ॥ २ ॥ संकरतीर्थ. कवधूनिष्ठव. वाग्मतीव.
संखमाद. नाग. कीरवयाल लोत ॥ ३ ॥ राजतीर्थ. वाग्मतीवावामोञ्जलिवाढीं. नाग. सूत्रपत्नी ॥ ४ ॥ मनोनधतीर्थ. वयविगमसयार्हितेंनव. कशावतीवढीं. नाग
कृत्तिक. शाम ॥ ५ ॥ निर्मलतीर्थ. कशवति. साकनतीर्थवढीं. उक्ष. नाग. अपनार. योत ॥ ६ ॥ निधानतीर्थ. खल्लावतीनृतिष्ठव. कशावतिवढीं. विकृद्धयती
यावु. नाग. नन्दायनन्द. ह्यवि ॥ ७ ॥ ज्ञानतीर्थ. मरधाकानसंगुवन्नवस नाशिन्यास्तरा. कशावतीवढीं. नागवासुकिसत्त ॥ ८ ॥ चिन्तामणितीर्थ. जखढीं
नागवकूल. शुक्र ॥ ९ ॥ प्रमोदतीर्थ. वल्लावती दानगमत. नागपद्म. धवन ॥ १० ॥ सुलक्षणतीर्थ. वाग्मती. वाग्मतीवढीं. दक्षढी. नागमहापद्मसत्त ॥ ११
जयतीर्थ. प्रतामतीविकृतीर्थनवन. वाग्मतीवढीं. नागश्रीकालि. शुक्र ॥ १२ ॥ इति द्वादशतीर्थ ॥

कं तु विभाकृ मार्गे । शृण्वन्ति वा श्रावयन्ति मनुष्याः सयान्ति नूनं सुगतस्य लोकं ॥ अपि खलु लोका वाग्मतीनां प्रभावं नु विदित
वगायकान चित्यन्ति सर्वं । तदनु सकलमाल सौख्यं वहुला, सुगत व ननार्थं तु नूनं प्रयान्ति ॥ ~ ॥ इति श्री स्वयंभूपुरा-
स्वयं [illegible] ॥ ये धर्म्मा हेतुप्रभवा हेतुं तेषां तथागतो । २०
ह्यवदत् तेषां च यो निरोध एवं वादी महाश्रमणः ॥ श्रेयोऽस्तु सम्वत् ११९ श्रावण शुक्ल द्वादस्यां तिथौ, मूनन रूग्रहा...
दिन लिखितं सम्पूर्ण मिति ॥ [redacted] श्री ... हितकामूनीन्द्रः सर्वलोकहितार्थ विद्यते ॥ तत्य कि मार्या
ईश्वावूकविद्यावस्थ ॥ वज्राचार्य श्री नरुमान स्वार्थेन लिखितं ॥ ॥ यथा दृष्टं तथा लिखितं लेखको नास्ति दोषकः ॥ शुभं ॥

ROYAL ASIATIC SOCIETY

ROYAL ASIATIC SOCIETY